

Сатаєва Аліна

асистент кафедри фундаментальних і приватно-правових дисциплін
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

Дімнич Ангеліна

студентка 3 курсу факультету права, публічного управління і менеджменту
Вінницького державного педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПІДТРИМКА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. В умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні, посилення глобальної конкуренції та трансформації економіки у напрямі інноваційно орієнтованого розвитку особливого значення набуває ефективне державне регулювання та підтримка комерціалізації інновацій. Саме здатність перетворювати наукові розробки на конкурентоспроможні продукти та послуги визначає рівень економічного зростання, технологічної незалежності та інтеграції держави у світовий інноваційний простір. В Україні, незважаючи на значний науково-технічний потенціал, комерціалізація інновацій розвивається недостатньо ефективно через нестачу фінансової підтримки, недосконалість інституційного середовища та недостатню співпрацю між науковою сферою, бізнесом і державою. У зв'язку з цим дослідження механізмів державної підтримки інноваційної діяльності є актуальним і практично значущим.

Метою роботи є аналіз особливостей державного регулювання та визначення ефективних інструментів підтримки комерціалізації інновацій в Україні, а також обґрунтування напрямів удосконалення відповідної державної політики для підвищення інноваційної спроможності національної економіки.

Виклад основного матеріалу. Система державного регулювання інноваційної діяльності в Україні охоплює адміністративні, нормативно-правові, фінансово-кредитні та фіскально-бюджетні інструменти, які формують загальне середовище для розвитку інновацій у всіх секторах економіки. Оцінка інноваційного розвитку свідчить про відставання України від провідних країн, що підтверджується міжнародними індексами, зокрема зниженням позицій у глобальних рейтингах. Особливо слабкими залишаються показники високотехнологічного виробництва, продуктивності праці та витрат на дослідження і розробки, що є наслідком, дій правового режиму воєнного стану в

Україні, структурних диспропорцій економіки та недостатнього попиту на інновації [6, с. 39].

Низька частка інноваційно активних підприємств і обмежене державне фінансування свідчать про недостатню ефективність інноваційної політики. Додатковими проблемами є переважання непрямих методів регулювання, слабка узгодженість державних програм, недостатня координація між галузевими політиками та недосконала нормативно-правова база. Водночас, обмежене бюджетне фінансування науки та інновацій, а також низький рівень стимулювання приватних інвестицій стримують розвиток високотехнологічних галузей [2, с. 25].

Суттєвими перешкодами також залишаються слабка інноваційна інфраструктура, недостатній розвиток державно-приватного партнерства, низький рівень впровадження сучасних технологій (зокрема BIM), а також дефіцит кваліфікованих кадрів у сфері інноваційного менеджменту. У результаті комерціалізація інновацій відбувається повільно, а більшість підприємств орієнтується на традиційні технології з низькою доданою вартістю [4, с. 103].

Подолання зазначених проблем потребує активнішої ролі держави як координатора та інвестора інноваційного розвитку, розширення фінансових стимулів, розвитку венчурного фінансування, удосконалення правового поля та інтеграції науки, бізнесу й освіти для формування ефективної інноваційної екосистеми.

Дифузія технологічних знань і результатів інноваційної діяльності є важливим показником розвитку інноваційної економіки, оскільки відображає здатність країни забезпечувати поширення, адаптацію та практичне використання нових технологій у підприємницькому секторі. Передача технологій може здійснюватися шляхом прямого придбання готових технологічних рішень, ліцензування, кооперації з міжнародними партнерами, а також через комерціалізацію наукових розробок у вигляді нових продуктів, послуг чи виробничих процесів. Витрати на трансфер технологій, як правило, є значно нижчими порівняно з повним циклом самостійного створення інновацій, що робить цей механізм важливим інструментом технологічної модернізації економіки [3, с. 60].

Разом із тим в Україні розвиток трансферу технологій та комерціалізації інновацій стримується низкою системних проблем. Однією з ключових перешкод є недостатньо сформований ринок інтелектуальної власності, недосконалість механізмів правового захисту інноваційних розробок, а також слабка координація між науковою сферою, бізнесом і державними інституціями.

Через це значна частина результатів наукових досліджень не доходить до етапу практичного впровадження та не перетворюється на комерційно привабливі технологічні рішення. Додатковими стримуючими факторами виступають складні адміністративні процедури, нестабільність нормативно-правового регулювання, низький рівень інноваційної культури та обмежена мотивація до патентування й комерціалізації інтелектуальних продуктів [1, с. 12].

Так, інституційна система управління інтелектуальною власністю в Україні включає органи державної влади, наукові установи, заклади вищої освіти, підприємства та інших учасників інноваційного процесу, однак ефективність їхньої взаємодії залишається недостатньою. Незважаючи на наявність законодавчої бази у сфері трансферу технологій, механізми поєднання державного регулювання з ринковими інструментами, а також форми спільного фінансування інноваційних проєктів державою і бізнесом поки що не є достатньо відпрацьованими.

Окремою проблемою залишається слабка участь наукових установ і закладів вищої освіти у підприємницькій та інноваційній діяльності. Більшість наукових організацій орієнтуються переважно на бюджетне фінансування та мають обмежені зв'язки з приватним сектором, що знижує рівень практичного використання результатів досліджень. Водночас приватний бізнес недостатньо інвестує у науково-дослідні розробки, а попит на інноваційні рішення залишається низьким, що послаблює зв'язки між сферою науки та реальним сектором економіки.

Попри законодавчо передбачену можливість функціонування технологічних парків, бізнес-інкубаторів, кластерів, центрів трансферу технологій та інших посередницьких структур, їхній внесок у комерціалізацію інновацій поки що залишається обмеженим. Причинами цього є недостатнє фінансування інноваційної інфраструктури, суперечливість окремих нормативних положень та відсутність ефективних механізмів підтримки інноваційного підприємництва.

За таких умов активізація трансферу технологій і комерціалізації інновацій в Україні потребує комплексного вдосконалення державної політики у сфері інтелектуальної власності, розвитку інноваційної інфраструктури, розширення фінансової автономії наукових установ, стимулювання венчурного інвестування, посилення співпраці між освітою, наукою та бізнесом, а також формування прозорого й ефективного ринку інтелектуальної власності. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, прискоренню технологічної модернізації та більш ефективному використанню науково-технічного потенціалу країни [7, с. 79].

Важливими нормативно-правовими актами у сфері державного регулювання та підтримки комерціалізації інновацій в Україні є Закон України “Про інноваційну діяльність” від 04.07.2002 року №40-IV, який визначає основні засади державної інноваційної політики, а також Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14 вересня 2006 року №143-V. Цей закон визначає правові, економічні, організаційні та фінансові засади державної політики у сфері передачі технологій, регулює взаємодію між розробниками інновацій, науковими установами, закладами вищої освіти, підприємствами та державними органами. Основною метою закону є забезпечення ефективного використання науково-технічного й інтелектуального потенціалу держави, захист прав на вітчизняні технології, стимулювання їх упровадження у виробництво, комерційного використання та розширення міжнародного науково-технічного співробітництва. Закон також передбачає механізми державної експертизи технологій, реєстрації договорів про трансфер технологій та матеріального стимулювання авторів інноваційних розробок.

Незважаючи на наявність законодавчої бази, питання ефективної комерціалізації інновацій в Україні залишається актуальним через недостатню координацію між науковою сферою, бізнесом і державою, обмежене фінансування інноваційних проєктів, слабкий розвиток інноваційної інфраструктури та недосконалість механізмів захисту інтелектуальної власності. Це ускладнює перетворення наукових розробок на конкурентоспроможні товари, послуги та технології. Отже, для підвищення результативності державного регулювання необхідним є подальше вдосконалення інституційних механізмів підтримки трансферу технологій, розширення фінансових стимулів та створення сприятливих умов для активної взаємодії науки, освіти й підприємницького сектору.

Висновок. Отже, державне регулювання та підтримка комерціалізації інновацій в Україні є важливою передумовою формування конкурентоспроможної, технологічно розвиненої та інноваційно орієнтованої економіки. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від якості нормативно-правового забезпечення, рівня фінансової підтримки інноваційних проєктів, розвитку інноваційної інфраструктури, захисту прав інтелектуальної власності та налагодження тісної взаємодії між державою, науковими установами, закладами освіти й бізнесом. Незважаючи на наявність законодавчих механізмів регулювання трансферу технологій та інноваційної діяльності, в Україні зберігаються проблеми недостатнього фінансування, слабкої координації інституцій, низької інноваційної активності підприємств і

обмеженого попиту на наукові розробки. Тому подальше вдосконалення державної політики у цій сфері має бути спрямоване на створення сприятливого інвестиційного середовища, стимулювання комерційного впровадження наукових результатів та інтеграцію національної інноваційної системи у світовий технологічний простір.

Список використаних джерел

1. Васильців Т. Г., Мульська О. П., Зайченко В. В. Розвиток трансферу інновацій і ринку інтелектуальної власності: проблеми та перспективи для підприємництва в Україні. Підприємництво і торгівля, 2022. № 34. С. 11- 19. URL: <https://journals-lute.lviv.ua/index.php/pidpr-torgi/article/view/1215> (дата звернення: 08.05.2026).
2. Заяць Т. А. Проблеми державного регулювання інноваційної діяльності в будівництві. Економічний простір, 2020. № 162. С. 23-29. URL: <http://srd.pgasa.dp.ua:8080/handle/123456789/5681> (дата звернення: 08.05.2026).
3. Котельбан С. В. Інноваційна мережа як стимулююча ланка механізму державного регулювання інноваційного розвитку економіки України. Агросвіт. 2019. № 13-14. С. 60-66. URL: <http://www.agrosvit.info/?op=1&z=2920&i=8> (дата звернення: 08.05.2026).
4. Пащенко П. О., Зось-Кіор І. М., Маковецький А. О. Вплив державної підтримки та регуляторного середовища на інноваційну діяльність в Україні. Вісник ПДАУ (Економіка, управління та фінанси), 2025. Вип. 3. С. 101-106. URL: <https://journals.pdau.poltava.ua/index.php/econom/article/view/82/68> (дата звернення: 08.05.2026).
5. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14 вересня 2006 року №143-V. URL: https://protocol.ua/ua/pro_derjavne_regulyuvannya_diyalnosti_u_sferi_transferu_tehnologiy/ (дата звернення: 08.05.2026).
6. Черленяк І. І. Регулювання та підтримка трансферу інноваційних технологій в країнах ЄС: досвід та проблеми запровадження в Україні. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка»: збірник наукових праць / гол. ред. Т.В. Черничко. Мукачево: МДУ, 2018. Випуск 1 (9). С. 38-46. URL: <http://dspace-s.msu.edu.ua:8080/handle/123456789/2356> (дата звернення: 08.05.2026).
7. Юринець З. В., Петрух О. А. Державне регулювання та фінансування інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 6. С. 79-82. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=6002&i=16> (дата звернення: 08.05.2026).